

ERGİNLERİN EVLAT EDİNİLMESİNDE ÖNCEKİ EVLATLIĞIN RIZASI
(*CONSENT OF THE PREVIOUSLY ADOPTED DESCENDANTS OF THE ADOPTING
PERSON TO THE ADOPTION OF AN ADULT*)

Prof. Dr. Baki İlkay ENGİN* **

ÖZ

TMK 313 I'e göre, ergin bir kişinin evlat edinilebilmesi, ancak evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle mümkündür. Açık muvafakati aranan altsoyun kapsamına, evlat edinecek olan kişinin daha önce edinmiş olduğu evlatlığı da dahildir. Önceki Medeni Kanun döneminde öğretide yapılan, kan bağına dayanan - kan bağına dayanmayan altsoy ayırımının etkisindeki aksi yöndeki değerlendirmeler isabetli değildir. İsbetli olmayan bu değerlendirme yüzünden rızası alınmamış olan mevcut evlatlık, rızanın bulunmayışına ilişkin olan TMK 317 hükmüne dayanarak, evlat edinme kararının kaldırılmasını isteyebilir.

Anahtar Kelimeler: Evlat edinme, soybağının evlat edinmeyle kurulması, erginlerin evlat edinilmesi, erginlerin evlat edinilmesine evlat edinenin altsoyunun rızası, evlatlık ilişkisinin kaldırılması.

ABSTRACT

According to TCC (Turkish Civil Code) art. 313 I, which regards the adoption of adults, adoption of an adult is exclusively possible with the express consent of the adopter's descendants. Previously adopted descendants of the adopter are as well included in the scope of the descendants whose explicit consent is sought. Under the former Civil Code, a distinction was made by the doctrine between lineal descendants linked by blood and linked by adoption. This distinction is not accurate. The adoptee, whose consent was not obtained due to this inaccurate evaluation in the doctrine, may request the removal of the adoption decision based on the provision of TCC art. 317 regarding the lack of consent.

Keywords: *Adoption, formation of parent-child relationship by adoption, adoption of adults, consent of the adopter's descendants to adoption of an adult, removal of adoption.*

***

---

⁴ Eserin dergimize geliş tarihi: 14.06.2021. İlk hakem raporu: 21.06.2021. İkinci hakem raporu: 21.06.2021. Onaylanma tarihi: 21.06.2021.

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

** Yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0003-0439-9234.

Esere Atıf Şekli: Baki İlkay Engin, "Erginlerin Evlat Edinilmesinde Önceki Evlatlığın Rızası", YÜHFD, C.XVIII, 2021/2, s.543-554.

I. Erginlerin Evlat Edinilmesinde Evlat Edinenin Altsoyunun Rızası

Evvelden beri çeşitli hukuk sistemlerinde evlat edinmenin tanınıp kabul edildiği bilinmektedir. Evlat edinmeyi tanıyıp kabul eden hukuk sistemlerinin, evlat edinmenin şartlarına ve doğurduğu sonuçlara ilişkin farklı dönemlerdeki düzenlemeleri, esasen ilgili dönemin evlat edinmeye ilişkin bakış açısını yansıtır. Evlat edinmenin şartlarına ve sonuçlarına ilişkin düzenlemeler evlat edinmenin amacına ilişkin olan anlayışa göre zaman içinde değişmiştir ve değişmektedir¹. Evlat edinmenin, çocuk sahibi olmayan varlıklı kişilerin, çocuk sahibi olmalarını sağlamaya ve böylece adlarını ve malvarlıklarını devam ettirmeye yönelik bir işlev gördüğü eski dönemlerde, daha ziyade ergin kişilerin evlat edinilmesi suretiyle bu işlevin gerçekleştirildiği belirtilmektedir². Görüldüğü gibi, bu dönemde evlat edinmeye yönelik bakış açısı, evlat edinmeyi esas itibarıyla evlat edinenin menfaatine hizmet eden bir kurum olarak ele almıştır. Zamanla iktisadi ve sosyal hayatta yaşanan değişiklikler neticesinde, evlat edinme, evlat edinenin yararına hizmet etmekten ziyade, evlatlığın gözetilmesine yardım eden bir kurum olarak kabul edilmiştir. Evlatlığın yararının gözetilmesi düşüncesinin ağır basmasıyla birlikte, asıl olanın erginlerin değil, bakım ve gözetim ihtiyacı içindeki küçüklerin evlat edinilmesi olduğu, erginlerin evlat edinilmesinin ancak küçüklerin evlat edinilmesinde benzer ihtiyaçların mevcudiyeti halinde kabul edilmeye başlandığı görülmektedir. TMK 313 hükmünün, yetişkinlerin evlat edinilmesini daha ağır şartlara bağlayan düzenlemesi de bu yöndeki gelişmelerin bir sonucudur. Sosyal ve iktisadi hayattaki gelişmelere bağlı olarak, hukuk düzeninde de bu gelişmelere uygun değişiklikler yapılmaktadır. TMK 313 hükmünde, erginlerin evlat edinilmesini evlat edinenin altsoyunun bulunmaması şartına bağlayan kuralın değiştirilmesi ve altsoyun bulunmaması şartı yerine altsoyun rızasının alınması şartının getirilmesi de bu değişikliklerden biridir.

Erginlerin evlat edinilmesine ilişkin olan TMK 313 I'e göre, "*Evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı aşağıdaki hallerde evlât edinilebilir*". Böylece küçüklerin evlat edinilmesi bakımından aranmayan bir şart, erginlerin evlat edinilmesi bakımından aranarak, evlat edinenin altsoyu açıkça razı olmadıkça hakimın evlat edinmeye karar veremeyeceği kabul edilmiştir.

Ashında hükmün yürürlüğe girdiği ilk halinde, "*ergin veya kısıtlı*"nın evlat edinilmesinde, evlat edinecek kişinin altsoyunun mevcudiyeti evlat edinmenin önünde mutlak bir engel olarak kabul edilmişti. TMK 313 I'deki "*altsoyu bulunmaması koşuluyla*" ifadesi, daha sonra 5399 sayılı Kanun (RG 15.07.2005/25876) m.1 ile "*altsoyunun açık muvafakatiyle*" şeklinde değiştirilmiştir³.

¹ TMK 313 hükmünün, kanunun yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra değiştirilerek, altsoyun bulunmaması şartı yerine altsoyun rızasının alınması şartının getirilmesi, ardından kısa bir süre sonra, böyle bir şartın aranmasının Anayasaya'ya aykırılığının gündeme getirilmiş olması, aşağıda (dn.3) değinilen Anayasa Mahkemesi kararındaki değerlendirmeler, hep bu değişim sürecine işaret etmektedir.

² Özellikle Roma Hukukuna ilişkin açıklamalar için bkz. Errol KÜFFER, Die Erwachsenenadoption: von der Mutter der Adoption zur Schwiegermutter, FamPra.ch 2004, s.30; aynı şekilde Alman Hukukundaki önceki düzenlemenin erginlerin evlat edinilmesini esas almış olduğu yönündeki açıklamalar için bkz. Reinhard ZIMMERMAN, Intestate Succession in Germany, Comparative Succession Law, Volume II: Intestate Succession (ed. Reid/de Waal/Zimmermann), Oxford 2015, s.205.

³ Maddenin değiştirilmesinin üzerinden çok uzun bir süre geçmiş değilken, maddenin yeni halinde evlat edinenin altsoyunun rızasının aranıyor olmasının Anayasa'ya aykırılığı iddia edilmiş, mesele Anayasa Mahkemesi'nin önüne taşınmıştır. Anayasa Mahkemesi 23.11.2016 tarihli, 46/178 sayılı kararında Anayasa'ya aykırılık iddiasını oyçokluğu ile reddetmiştir (RG.13.12.2016/29917). Kararın değerlendirilmesi için bkz. Tuba BİRİNCİ UZUN, Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde

5399 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un gerekçesine göre: “Ülkemizin sosyal şartları dikkate alındığında ergin veya kısıtlılardan aile himayesine ihtiyacı olanların çok sayıda bulunduğu ve sosyal desteklerden yoksun oldukları bilinmektedir. Geleneksel aile desteği içinde sağlanan imkânlar çoğu zaman şartların değişmesi ile ortadan kalkmaktadır. Muhtaç ve kısıtlı bazı erginlerin kalıcı bir aile desteğine kavuşturulmaları bakımından Medeni Kanunun 313 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki “Altsoyu bulunmaması” koşulu kaldırılmıştır. Altsoyun herhangi bir sosyal veya ekonomik zarara uğramaması için evlat edinme sırasında açık onaylarının alınması öngörülmüştür”⁴.

İsviçre Medeni Kanunu'nun evlat edinmeye ilişkin hükümleri 2018 yılı başında yürürlüğe giren bir kanunla kapsamlı bir revizyona tâbi tutulmuştur. 1 Ocak 2018'de yürürlüğe giren bu yasayla TMK 313 hükmünün aslını teşkil eden İsviçre Medeni Kanunu'nun 266. maddesi de değiştirilmiştir. Bu maddeye ilişkin değişikliklerden ilkiyle, maddenin birinci fıkrasında yer alan “altsoyun bulunmaması” şartının tamamen kaldırılmıştır. İkinci olarak, erginlerin evlat edinilmesinde aranan beş yıllık bakım/birlikte yaşama hali bir yıla indirilmiştir⁵. Böylece erginlerin evlat edinilmesinde aranan şartlar maddenin önceki haline nazaran oldukça hafifletilmiştir.

Madde metninde ergin veya kısıtlının evlat edinilmesi şeklinde iki ayrı ihtimalden bahsedilmekteyse de⁶ kastedilen, TMK 305-312'de düzenlenen küçüklerin evlat edinilmesine nazaran ayrı şartların arandığı erginlerin evlat edinilmesidir. Evlat edinilecek erginin kısıtlı olup olmaması TMK 313'ün uygulanması açısından bir farklılık yaratacak değildir⁷. Yalnız kısıtlanmış bir kişinin evlat edinilmesinde TMK 463 b.1 uyarınca vesayet makamının izninden sonra denetim makâmının da izninin alınması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır⁸.

Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatinin Bulunması Koşulu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof.Dr.Şeref Ertaş'a Armağan, C.19, Özel Sayı-2017, s. 557 vd.

⁴ <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-0401.pdf>. Gerekçe metnindeki “muhtaç ve kısıtlı bazı erginler” ibaresi ergin kişileri ifade etmekte olup, bir erginin evlat edinilmesi, evlat edinenin altsoyunun açık muvafakati haricinde, madde metninde belirtilen üç ayrı ihtimalden birinin mevcudiyetine de bağlıdır. Bu şartlar gerçekleştikten sonra, evlat edinilecek olan erginin mutlaka muhtaç ve kısıtlı olması şart değildir.

⁵ Botschaft zur Änderung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Adoption) vom 28. November 2014, BBl 2015, s. 877. Erginlerin evlat edinilmesine ilişkin değişiklikler hakkında bkz. Andrea BÜCHLER / Zeno RAVEANE, Die Volljährigenadoption nach revidiertem Recht, AJP 2018, s.689 vd. Aynı kanunla evlat edinmeye ilişkin olarak yapılan değişiklikler hakkında toplu bir değerlendirme için bkz. Ruth E. REUSSER, Das neue materielle Adoptionsrecht – ein kritischer Blick, Brennpunkt Familienrecht, Festschrift für Thomas Geiser zum 65. Geburtstag, Zürich/St.Gallen 2017, s.431 vd.

⁶ Madde kenar başlığı “Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi” şeklindedir. Kenar başlık ile metinde farklı bağlaçların kullanılması, aşağıda belirtildiği üzere maddeyle kastedilen erginlerin evlat edinilmesi olduğu için, bir farklılık yaratacak değildir.

⁷ Karş. Murat AYDOĞDU, Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlât Edinme, 2.Baskı, Ankara 2009, s.98: “Ancak kısıtlı olmayan ergin için farklı (TMK.m.313/I, b.2-3), kısıtlı için farklı hükümlerin (TMK.m.313/I, b.1) uygulanması söz konusu olur”. Yukarıda ifade edildiği gibi, bent 1 hükmünün uygulanması evlat edinilecek olan erginin kısıtlanmış olmasına bağlı değildir. Bu itibarla, evlat edinilecek erginin kısıtlı olması ile kısıtlı olmaması arasında TMK 313 hükmünün uygulanması bakımından bir farklılık yoktur. Dolayısıyla TMK 313 hükmünde, erginlerin evlat edinilmesinden bahsedilmesi, madde kenar başlığının da B. Erginlerin evlât edinilmesi şeklinde kaleme alınması (“A. Küçüklerin evlât edinilmesi” başlıklı TMK 305'in devamı olarak) isabetli olurdu.

⁸ Bu konu TMK 463 b.1'de açıkça düzenlenmiş olup, TMK 313 III'ün göndermesiyle TMK 308 III hükmü kıyasen uygulanacak değildir.

II. Önceki Evlatlığın Rızası

1. Önceki Medeni Kanun'da, sahih nesepli altsoyu bulunan bir kişinin evlat edinebileceğini kabul edilmişti: “Evlât edinme hakkı ... nesebi sahih fûruu bulunmayanlara münhasırdır” (MK 253 c.1). Bu mutlak evlat edinme yasağına ve yasağın açık ifadesine rağmen öğretide cevabı tartışılan soru şuydu: Evvelce bir kişiyi evlat edinmiş olmak daha sonra bir başkasını evlat edinmeye engel midir?

2. Önceki Medeni Kanun döneminde öğretide genellikle kabul edilen görüş, bir kimsenin evlatlığının bulunmasının yeni bir evlat edinmesine engel olmadığı yönündeydi. Bu yönde görüş açıklayan yazarlar, kanunda mutlak bir evlat edinme engeli olarak kabul edilmiş olan, evlat edinecek olan kişinin altsoyunun bulunmaması şartının kapsamına daha önce edinmiş olduğu evlatlığı dahil etmemekteydiler⁹. Bu görüşün gerekçesi olarak, anılan yasağın kan bağına dayanan sahih nesepli altsoyu kastettiği, yapay bir hısımlık bağı kuran evlat edinmenin kan bağına dayanmadığı dolayısıyla da halihazırda evlat edinmiş olan birinin yeni bir evlat edinmesinin mümkün olduğu belirtiliyordu.

Kanaatimce bu görüşü önceki kanunun sistematığı ile bağdaştırmak mümkün değildir. Kanun sahih nesepli altsoyun bulunmasını evlat edinme bakımından mutlak bir engel olarak kabul etmişti ve aynı kanunun sahih nesepli çocuklar ile nesebi sahih olmayan çocuklar ayırımında, evlat edinmeye ilişkin düzenleme sahih nesep bahsi altında yer alıyordu. Bu açık düzenlemeye rağmen, öğretinin sahih nesep bakımından kan bağına dayanan ve kan bağına dayanmayan hısımlık şeklinde, kanunda yapılmış olmayan bir ayırımı başvurarak, evlatlığı evlat edinmenin altsoyundan kabul etmemesinin ve böylece evlat edinmenin tekrar evlat edinmesine izin vermesinin altında yatan en önemli sebep, kanaatimce önceki Medeni Kanun döneminde evlatlık bağının sözleşmesel bir ilişkiye dayanıyor olmasıdır. Bu özelliğinin etkisiyle, kan bağına dayanmayan, bir aile hukuku sözleşmesiyle kurulan evlat edinme, kanunun bu yoldan kurulan soybağına bağladığı farklı hükümler de nazara alınarak, kan bağına dayanan hısımlıktan ayrı tutulmuştur. Esasen gerek bu ilişkinin kuruluşunun sözleşmeye dayanıyor olması gerekse içeriğinin sözleşmeyle belirlenebilmesi ve özellikle bu ilişkiye sözleşmeyle son verilebilecek olmasının önceki kanunumuzda sınırlı etkili bir evlat edinme sisteminin kabul edilmiş olmasının altında yatan en önemli etken olduğu ifade edilmektedir¹⁰. Bu ayırım yapılırken, evlat edinmenin kanından gelen “öz” çocuklarıyla evlatlığı arasında bir fark gözetiliyor ve sadece kan bağına dayalı altsoy hısımlığının evlat edinmeye engel olduğu kabul ediliyordu. Bunun bir diğer sebebi de, o dönemde evlat edinme kurumuna çocukları olmayan kimselere ana baba olma sevincini yaşatan bir kurum gözüyle bakılıyor olmasıdır. Bu bakış açısıyla, kan bağına dayanan altsoyu bulunanlar bakımından evlat edinme “gerekli görülmemiş”, bu sevinci “yapay yoldan” yaşamış olanların ise tekrar evlat edinmelerine bir engel görülmemiş olabilir.

Erginlerin yanında kısıtlılar da bahseden maddenin, kısıtlı olan erginlerin de evlat edinilebileceği konusunda bir açıklık getirmekten amaçında olduğu, bu konuda bir tereddüt yaşanmasına engel olmak istediği düşünülebilir ise de bu husus zaten TMK 463 b.1'den anlaşılabilir.

⁹ Şakir BERKİ, Türk Hukukunda Evlâdedinme ve Evlâdlığın Mirası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1952/3, s.3, 4; Aytekin ATAAY, Medeni Hukukta Evlâd Edinme, İHFD 1957, sayı 1-4, s.326-327; SAYMEN/ELBİR, Aile Hukuku, 2.Bası, İstanbul 1960, s.345; OĞUZMAN/DURAL, Aile Hukuku, 2.Bası, İstanbul 1998, s.248. Gerekçesini belirtmeksizin aynı yönde: KÖPRÜLÜ/KANETİ, Aile Hukuku, 2.Bası, İstanbul 1989, s.230.

¹⁰ AYDOĞDU, s.69.

3. Bu düşünceler günümüzde geçerliğini yitirmiştir. Önceleri çocukları olmayan kimselere çocuk sahibi olma sevincini yaşatan bir kurum gözüyle bakılan¹¹ evlat edinme bakımından sonraki yıllarda yetiştirme ve bakım amacı öne çıkmıştır. Bu bakış açısı değişikliği, kaynak İsviçre Medeni Kanunu bakımından temelli bir değişikliğe sebep olmuştur. Böylece İsviçre’de yapılan 1972 reformunda bir yandan sözleşme sisteminden karar sistemine geçilmiş ve diğer yandan da (bununla bağlantılı olarak) sınırlı etkili evlat edinme sistemi terkedilerek, evlat edinme yoluyla kurulan soybağının, doğal yoldan kurulan soybağı ile aynı sonuçları doğurduğunun, evlatlığın evlat edinenin öz çocuğu ile aynı konumda olduğunun kabul edildiği “tam evlat edinme sistemi”¹² benimsenmiştir. Bu sistemin doğal sonuçları evlatlığın eski ailesiyle mirasçılık dahil olmak üzere tüm bağlarının (öz aile fertleriyle evlenme yaşağının devam etmesi kaydıyla) kopmasıdır.

Bizde de sözleşme sisteminden vazgeçilerek, evlatlık ilişkisinin aile mahkemesinin hükmüyle oluşturulacağı kabul edilmiş, evlatlık ilişkisinin tarafların anlaşmasıyla veya haklı sebeplerle hakim kararıyla kaldırılması olanağı bertaraf edilmiş, küçüklerin evlat edinilmesi bakımından evlat edinenin altsoyunun bulunmaması şartından tamamıyla vazgeçilerek evlat edinmede yetiştirme ve bakım amacının ön planda olduğu vurgulanmış¹³, evlat edinenle evlatlık arasında mutlak bir evlenme yaşağı kabul edilmiştir. Tam evlat edinme sistemine yaklaşan bu değişikliklere rağmen, önceki düzenlemeden gelen ikili sistem korunmuş, evlatlığın hem öz ailesiyle olan soybağının kopmadığı kabul edilmiş, bu arada öz ailesiyle olan karşılıklı mirasçılık bağı korunmuş, bunu ilaveten bir de evlat edinenin evlatlığa mirasçı olmadığı (hiç de tatmin edici olmayan sebeplerle) kabul edilmiş, böylece birbiriley uyumsuz, özellikle miras hukukuna ilişkin sonuçları bakımından endişe kaynağı olabilecek bir sistem kurulmuştur¹⁴. İsviçre Medeni Kanunu hükümleri örnek alınarak yapılan düzenlemede bir yandan evlatlığın evlat edinenin ailesine dahil olması arzu edilmiş ve bu sisteme yakışan düzenlemeler yapılmışken, diğer yandan evlatlığın öz ailesiyle olan soybağının kopmadığının kabul edilmesi, böylece birbirinden tamamen ayrı olan farklı sistemlerin özelliklerinin bir arada tutulmaya çalışılması, yarattığı tutarsız sonuçlara işaret olunarak öğretilere haklı olarak eleştirilmektedir¹⁵. Eleştiri konusu olan hükümlerin, uygulamada da tereddütlere yol açtığı, farklı yönlerde olan aşağıdaki (III) kararlardan da anlaşılabilir. Bu yazıya konu olan, evlat edinenin sonradan ergin bir kişiyi evlat edinme istemesi halinde, daha önce edinmiş olduğu evlatlığının TMK 313 uyarınca açık muvafakatinin alınıp alınmayacağı konusunda yaşandığı görülen tereddüt de bunlardan biridir.

4. Yukarıda (1) önceki Medeni Kanun dönemi bakımından sorulan soruyu, bugünkü kanuna uyarlısık soruyu şu şekilde ifade etmek gerekir: Erginlerin evlat edinilmesi bakımından¹⁶, evlat edinenin mevcut evlatlığının da açık rızası alınmak zorunda mıdır? Erginle-

¹¹ Abdülkadir ARPACI, Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), 2.Bası, İstanbul 2000, s.76: “Medeni Kanun, çocuğu olmayanların çocuk hasretini bir ölçüde de olsa giderebilmeleri amacıyla evlâd edinme kurumunu kabul edip düzenlemiştir”.

¹² Rona SEROZAN, Çocuk Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2005, s.224.

¹³ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, Aile Hukuku, 15.Bası, İstanbul 2020, N.1516. Erginlerin evlat edinilmesi bakımından ilk başta korunan mutlak engel, daha sonra TMK 313 hükmünde yapılan değişiklikle kaldırılmış ve ergin bir kişinin evlat edinilmesi altsoyun rızası şartına bağlanmıştır.

¹⁴ Rona SEROZAN, Yeni Medeni Kanunun Çocuklara (Soybağı Hukukuna ve Çocuk Haklarına İlişkin) Düzenlemesi, Ünal Tekinalp’e Armağan, İstanbul 2003, Cilt II, s.509-510.

¹⁵ AYDOĞDU, s.70-71; SEROZAN, Tekinalp’e Armağan, s.506; DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, N.1608.

¹⁶ Küçüklerin evlat edinilmesinde, önceki kanundan farklı olarak evlat edinenin altsoyunun varlığı evlat edinme engeli değildir. TMK 313’deki altsoyun rızası da sadece erginlerin evlat edinilmesi bakımından aranmıştır. Dolayısıyla evlatlığı olan bir kişinin, bir küçüğü evlat edinmesinde, mevcut evlatlığın rızasını almasına gerek yoktur.

rin evlat edinilmesi bakımından açık rızası aranan evlat edinenin altsoyunun kapsamına evvelce edinmiş olduğu evlatlığı da dahil değil midir?

Öncekinden farklı olarak sahih – gayri sahih nesep ayırımının mevcut olmadığı şimdiki Medeni Kanun’da, soybağının evlat edinme yoluyla da kurulacağı açık bir şekilde ifade edilmiştir (TMK 282). Dolayısıyla mevcut evlatlığın, evlat edinenin altsoyundan birisi olarak TMK 313 uyarınca rızasının alınmasının gerektiğinde kanaatimce tereddüt edilmemelidir¹⁷. Ancak aşağıdaki kararda yerel mahkemenin, önceki Medeni Kanun döneminde ifade edilen gerekçeleri aynen kullanarak vermiş olduğu bir kararın temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiş olması, uygulamada bu konunun tereddüt yarattığı izlenimini uyandırmaktadır.

III. Evlatlığın Rızasının Alınmasına Gerek Olmadığı Yönündeki Mahkeme Uygulaması ve Eleştirisi

Kadıköy 3. Aile Mahkemesi’nin 2003/213 E. sayılı dosyasında 14.08.2003 tarihinde verilen evlat edinme kararında, Ö’nün yeğeni S’yi evlat edinmesine bakım ve eğitim ilişkisinin kurulmasına ilişkin şartın gerçekleştiği, evlat edinilecek erginin rızasının da bulunduğu belirtilerek karar verilmiştir. Karara konu olan olayda, Ö’nün daha önce edinmiş olduğu bir evlatlığının olmasına ve kararının verildiği sırada TMK 313’te evlat edinenin altsoyunun bulunmaması şartının aranmasına rağmen, mahkeme kararında bu olumsuz şartın kapsamına mevcut evlatlığın girmediği sonucuna varılmıştır. Varılan bu sonucun gerekçesine ilişkin karar kısım aşağıdaki gibidir:

“Davacının aile nüfus tablosu celp edilmiş, davacının S ... ile evli olduğu, S...’ın 20.8.2000 tarihinde öldüğü L...’ı eşi ile birlikte evlat edindikleri görülmüştür. Davalının kan bağı ile alt soyu yoktur. Davacı şahidi ... yeminle beyanlarında davacının davalıyı küçüklüğünden en az 15 sene bakıp gözetliğini eğitimini yaptırdığını taraflar arasında evlatlık ilişkisinin bulunduğunu, zaten davacı ile davalı arasında amca yeğen kan bağına olduğunu, yeminle belirtmişlerdir. ... Davacı ... nüfusunda kayıtlı olup yukarıda açıklandığı üzere altsoy kanbağı mirasçısı yoktur. ... Türk Medeni Kanununun 313/2, 316 maddesine göre araştırma yapılmış ve deliller toplanmıştır. Yapılan yargılamaya toplanan delil durumuna göre davacı Ö’nün davalı S’yi evlat evlat edinmesine karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır”¹⁸.

Yukarıdaki kararda adı geçen evlat edinen Ö’nün ölümünden sonra, yukarıdaki evlat edinme kararının iptali için, daha önce eşiyle birlikte evlat edindiği L (davacı) tarafından, yukarıdaki karar ile evlat edindiği S (davalı) aleyhine evlat edinme kararının iptali davası açılmıştır. Yetkisizlik kararı sonrasında Malatya 1. Asliye Mahkemesi’ne tevzi edilen davada, talebin reddine karar verilmiştir (Malatya 1.Aile Mahkemesi, 02.10.2014, E.2013/332, K.2014/735). Kararın konumuzu ilgilendiren kısımları şu şekildedir:

“Evlat edinme dava tarihi 19/06/2003, kararın kesinleştiği tarih ise 13/10/2003’tür. Evlat edinme ve karar tarihinde TMK.nun erginlerin evlat edinilmesini düzenleyen 313. maddesi ilk düzenleme hali ile geçerli olup, ev-

¹⁷ Önceki Medeni Kanun dönemindeki tartışmaları hatırlattıktan sonra, şimdiki kanun döneminde altsoyun evlat edinilmiş küçük, kısıtlı veya ergini de ifade ettiği yönünde: AYDOĞDU, s.369; Cengiz KAYA, Türk Hukukunda Evlat Edinme, İstanbul 2009, s.45 dn.118; Didem ÖZCAN, Evlat Edinmede Rıza, İÜHFİM, C.LXXXV, S.2, s.716; Tuğçe TEKBEN/Semih YÜNLÜ, Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi, Prof.Dr.Necla Giritlioğlu’na Armağan, İstanbul 2020, s.587.

¹⁸ Koyu harfle yaptığım vurgulamalar karar metinlerinin aslında mevcut değildir.

lat edinenin alt soyunun bulunmaması koşulu geçerlidir. ... TMK'nun yasal mirasçılarının tanımlandığı 3.kitap birinci kısım birinci bölüm 495.maddesinde "Miras bırakanın 1.derece mirasçıları, onun alt soyudur" ve 500.maddesinde ise "Evlatlık ve alt soyu evlat edinenin kan hısmı gibi mirasçı olurlar..." hükmüleri mevcut olup, davacı vefat edenin eşinin yeğeni ve evlatlığıdır, madde metninde bulunan "kan hısmı gibi" ibaresi evlatlığın, miras bırakanın kan yolu ile doğal alt soyu değil, kanun hükmü ile alt soyu olduğuna işaret etmekte olduğundan, dava ve karar tarihinde 5399 sayılı yasa ile değiştirilmeden önceki TMK'nun 313.maddesinde koşul olarak düzenlenen evlat edinenin kan alt soyunun bulunmadığı kabul ve takdir edilmiş, ...".

Temyiz edilen karar Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nin 09.09.2015 tarihli, E.2015/35, K.2015/12308 sayılı ilamı ile onanmıştır. Karar düzeltme talebi de 18. HD'nin 20.06.2016 gün, E.2015/19963, K.2016/11563 sayılı ilamıyla reddedilmiştir. Her iki kararda da yerel mahkeme kararının uygun bulunduğu dair kısa bir açıklama dışında gerekçeye yer verilmemiştir¹⁹.

Böylece yerel mahkeme kararı ve bu kararı onayan Yargıtay, TMK 313'deki evlat edinenin altsoyu kavramının kapsamına evlat edinenin mevcut evlatlığının girmediğini kabul etmiştir. Yerel mahkeme kararlarındaki gerekçeler, önceki Medeni Kanun döneminde öğretide ileri sürülen görüşler ile aynı doğrultuda olup, TMK 313'de zikredilen evlat edinenin altsoyu ibaresinin kapsamına sadece kan bağına dayanan hısmılığa (altsoya) ilişkin olduğu yönündedir.

Oysa kanunda böyle bir gerekçeye dayanak olacak bir ifade olmadığı gibi, tam tersine evlatlığın evlat edinen ile evlatlığı arasında soybağı kurduğunda tereddüt yoktur. Evlat edinme, TMK 282 III uyarınca evlat edinen ile evlatlık arasında soybağının kurulmasını sağlar. TMK 282'de, soybağının çocuk ile ana arasında doğumla (f.1), çocuk ile baba arasında, ana ile evlilik, tanıma veya babalık davası neticesinde verilen hakim kararı ile (f.2) kurulacağı ifade edildikten sonra, soybağının ayrıca evlat edinme yoluyla kurulacağını (f.3) belirtmiştir.

Önceki kanundaki düzenleme bakımından dahi isabetli bulmadığımı yukarıda (II 2) belirttiğim bu sonuç, önceki kanundan farklı olarak şimdiki kanunun evlat edinmeyi bir yandan açıkça soybağı kuran bir yol olarak düzenlemesi, diğer yandan (yukarıda belirtilen tüm tutarsızlıklara rağmen) doğal yoldan kurulan soybağına daha çok yaklaştırmış olması (sözleşmesel bir ilişki olmayıp hakim kararıyla kurulması, tarafların anlaşmasıyla veya haklı sebeplerle hakim kararıyla kaldırılmaması, evlat edinen ile evlatlık arasında mutlak evlenme engelini kabul edilmesi) karşısında şimdiki kanun bakımından hiç savunulamaz.

Nitekim Yargıtay evlat edinmenin usul hukuku bakımından yaratabileceği bir sonuçla ilişkin olarak verdiği kararında evlatlığın evlat edinenin altsoyundan olduğunu tespit etmiştir. Karar senetle ispat kuralının istisnalarından biri olan HMK 203/1-a hükmüne ilişkindir. Bu hükme göre, altsoy ve üstsoy, kardeşler, eşler, kayınbaba, kaynana ile gelin ve damat arasındaki işlemler tanıkla ispat edilebilir. Yargıtay yeni tarihli bu kararında, evlatlık ile evlat edinen arasındaki altsoy üstsoy ilişkisinin mevcudiyetini tespit ederek, bu ikisi arasındaki işlemin tanıkla ispatına imkan tanımıştır:

"... tanık dinlenilemeyeceği gerekçesi ile ispatlanamayan davanın reddine karar verilmiş ise de; taraflar arasında evlat edinen ve evlatlık ilişkisi mevcut olup, evlatlık da evlat edinene kan hısmı gibi mirasçı olacağından (M.K 500.

¹⁹ 18. HD'nin bu iki kararı için bkz. <https://karararama.yargitay.gov.tr>

*madde) dava konusu alacağıın miktarına bakılmaksızın tanık delili ile ispat imkanı mevcuttur. ...*²⁰.

Diğer yandan değişiklik gerekçesinde (yukarıda I), evlat edinenin altsoyun herhangi bir sosyal veya ekonomik zarara uğramaması için evlat edinmeye rıza göstermesi şartının arandığı belirtilmiştir. Gerekçede ifade edilen bu düşünce, evlat edinenin mevcut evlatlığı için de geçerlidir.

Gerekçede ifade edilen bu düşünce esasen küçüklerin evlat edinilmesinde de gözetilmiş ve evlat edinmenin evlat edinenin “diğer çocuklarının” yararlarını hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelememesi şartı aranmıştır (TMK 305 II). Dolayısıyla erginlerin evlat edinilmesinde de altsoyun rızasının aranması yerine, TMK 305 II’dekine benzer bir düzenlemeye yer verilmesi daha isabetli olurdu²¹. Erginlerin evlat edinilmesine izin verdikten sonra, altsoyun rızasının aranıp aranmayacağı konusunda küçüklerin evlat edinilmesi ile erginlerin evlat edinilmesi arasında bir ayırım yapılmasını haklı gösterecek bir sebep yoktur. Her iki ihtimalde de evlat edinmenin altsoyun yararını hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelemeyecek olmasını aramak yeterlidir.

IV. Evlatlığın Rızasının Alınmasının Gerekliği Yönündeki Uygulama

Yalnız hemen belirtiyim ki, yukarıdaki kararlara konu olan olayda varılan sonuçtan farklı olarak, aşağıda belirtilen Yargıtay kararında (üstelik aynı yıl içinde verilmiş bir kararda) kanaatimce de isabetli olan yönde sonuca varıldığı görülmektedir. Dava konusu ihtilafta, mevcut bir evlatlığı varken, evlatlığın rızası alınmadan yeni bir evlat daha edinen evlat edinenin ölümünden sonra, önceki evlatlık, sonrakine karşı evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası açmıştır. Yerel mahkemece, dava, evlat edinenin ehliyetinin bulunduğu ve davanın sabit olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Kararın temyizi üzerine 18. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararda, evlat edinenin “*evlat edindiği kızı ...’ın olduğu ve onun açık muvafakatinin bulunmadığı*” belirtilmiş ve sonuçta ergin kişinin evlat edinilmesinin şartlarının oluşmaması nedeniyle, evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının kabulüne karar verilmesi gerektiği belirtilerek aksi yöndeki yerel mahkeme kararı bozulmuştur:

*“...’ın davalıyı evlat edinme tarihinde alt soyu konumunda olan evlat edindiği kızı...’ın olduğu ve onun açık muvafakatinin bulunmadığı gibi evlat edinilen 1985 doğumlu...’un evlat edinenin eşi olan 1928 doğumlu...’un çocuğu olmayıp torunu olduğu anlaşılmaktadır. Dava, ergin kişinin evlat edinilmesi şartlarının oluşmaması nedeniyle kurulan evlatlık ilişkisinin kaldırılması istemine ilişkindir. Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler ve dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, ergin kişinin evlat edinilmesine ilişkin koşullar evlat edinme davası sırasında gerçekleşmediğinden evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının kabulüne karar verilmesi gerekirken...”*²²

²⁰ 13. HD, 28.11.2019, E.2016/25661 K.2019/11724 (Lexpera). Önceki Medeni Kanun döneminde verilen eski tarihli bir Yargıtay kararında aksinin kabul edildiği belirtilmektedir: AYDOĞDU, s.619 ve orada dn. 548’de zikredilen 3.HD’nin 29.9.1951 tarihli, 12967/9675 sayılı kararı.

²¹ Bugün için, evlat edinenin altsoyunun rıza göstermemesinin somut olayın özelliklerine göre hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olabileceği konusunda: BİRİNCİ UZUN, s. 566.

²² 18. HD, 12.05.2015, E.2015/15, K.2015/8047 (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

V. Altsoyun Rızasının Alınmayışının Evlatlık İlişkisi Üzerindeki Etkisi

TMK 313 I'de belirtilen rıza alınmadan ergin bir kişi evlat edinilmişse evlatlık ilişkisinin kaldırılması dava edilebilecektir. İnceleme konumuz bakımından, bu dava, rızası alınması gerekirken yasal bir sebep olmaksızın rızası alınmış olmayan önceki evlatlık tarafından evlat edinen ve evlat edindiği kişiye karşı açılacaktır²³.

Kanaatimce evlat edinenin altsoyunun rızasının eksik olması yüzünden açılacak evlatlık ilişkisinin kaldırılması davası “Rızanın bulunmaması” kenar başlığını taşıyan TMK 317 hükmüne dayanır: “Yasal sebep bulunmaksızın rıza alınmamışsa, rızası alınması gereken kişiler, küçüğün menfaati bunun sonucunda ağır biçimde zedelenmeyecekse, hâkimden evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilirler”²⁴. Madde metnindeki, “küçüğün” menfaatinin ağır biçimde zedelenmemesine ilişkin ifadeyi, erginlerin evlat edinildiği hallerde rıza eksikliğine dayalı olarak açılacak davaları dikkate alarak evlatlığın (evlat edinilenin) menfaatinin ağır biçimde zedelenmemesi diye anlamak isabetli olur. Madde metni kaleme alınırken evlatlığın küçük olması ihtimalinden hareket edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Esasen o tarihte altsoyu bulunan bir kişinin ancak küçükleri evlat edinebileceği, madde metninin bu yapı üzerine kaleme alınmış olduğu düşünülebilir. Ancak o zamanki yapıda dahi “küçüğün menfaati”nden bahseden madde metni, evlat edinilen erginin eşinin rızasının bulunmaması ihtimalini kapsamamaktaydı. Hükmün bu dar kalan ifadesine rağmen, evlat edinilen kişinin rızası alınmamış olan eşinin açacağı davanın da TMK 317 hükmüne dayandığı öğretide haklı olarak ifade ediliyordu²⁵. Kanaatimce bu ihtimalde evlatlığın eşinin açacağı davanın olumlu sonuçlanabilmesi evlatlığın menfaatinin evlatlık ilişkisinin kaldırılması yüzünden ağır biçimde zedelenmeyecek olmasına bağlıdır²⁶. Aynı şekilde 2005 değişikliğinden sonra evlat edinen, altsoyunun açık rızası olmadan ergin bir kişiyi evlat edinmiş ise, rızası alınmayan altsoyun açacağı dava da TMK 317 hükmüne dayanır ve bu

²³ BSK ZGB I-BREITSCHMID, in: Honsell/Vogt/Geiser (Hrsg.), Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I, 5. Auflage, Basel 2014, Art. 269 N.5.

²⁴ Buradaki gibi, erginlerin evlat edinilmesinde, evlat edinenin altsoyunun rızasının alınmamış olması halinde açılacak davanın TMK 317 hükmüne dayanacağı görüşünde: DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, N.1620. Bu ihtimalde evlat edinmenin esasına ilişkin diğer bir noksanlığın bulunduğu, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasının TMK 318 I'e dayanacağı görüşünde: AYDOĞDU, s.678. Yargıtay 8. HD'nin 08.03.2018 tarihli, E.2017/6749, K.2018/8548 sayılı kararında (<https://karararama.yargitay.gov.tr>) meselenin herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin TMK 318 kapsamında değerlendirilmesi isabetli olmamıştır.

²⁵ BSK ZGB I-BREITSCHMID, Art. 269 N.7; DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, N.1620; Başak GÖRGEÇ, Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIV, S. 1–2 (2010), s.358.

²⁶ Madde metnindeki ifadeye dayanılarak, yalnızca küçüklerin evlat edinilmesi halinde bu şartın aranacağı, erginlerin evlat edinilmesi halinde rızası alınmayan evlatlığın eşinin veya rızası alınmayan evlat edinenin altsoyunun açacağı dava bakımından bu şartın (evlatlığın menfaatinin ağır biçimde zedelenmeyecek olması şartının) aranmayacağı savunulabilir. Hükmün lafzına dayanan bu yoruma karşı, kanaatimce hükmün metindeki gibi yorumlanması TMK 318 II'deki usule ilişkin noksanlara ilişkin olarak açılan dava bakımından dahi bu şartın aranmış olması ve gerçekleştirilmeye çalışılan amaç (evlat edinilenin yararının gözetilmesi) düşünüldüğünde amaca uygun düşmektedir. Rızası alınmayan eşin (evlat edinilenin eşinin) açacağı davada evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına hükmedilebilmesi için, evlat edinilen ergin kişinin menfaatinin bundan etkilenmemesi şartının aranacağı, hükümde “küçüğün menfaatinin” söz ediliyorsa da bu ihtimalde evlat edinilen ergin olduğuna göre, ergin evlatlığın menfaatinin söz etmek gerektiği belirtilerek aynı yönde: AYDOĞDU, s.352; GÖRGEÇ, 369. Yukarıda belirttiğim gibi aynı sonuç, evlat edinenin rızası alınmamış olan altsoyunun açacağı dava bakımından da kabul edilmelidir. Aynı görüşte: DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, N.1622; GÖRGEÇ, s.369.

davada evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmesi, kararın evlatlığın menfaatini ağır bir şekilde zedelememesi şartına bağlıdır.

Böylece somut olayın özellikleri, önceki evlatlık tarafından açılan evlatlık ilişkisinin kaldırılması davasının olumlu yönde karara bağlanmasını haklı göstermediği takdirde, dava hakkını sınırlayan TBK 317 hükmünden yararlanılabılır.

Diğer yandan söz konusu dava hakkı süre yönünden de sınırlanmıştır. TMK 319 hükmüne göre bu dava bir yıllık kısa bir hak düşürücü süreye tâbidir: “*Dava hakkı, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl geçmekle düşer*”.

Sonuç

Yürürlükteki Medeni Kanunumuzda hakim kararıyla evlatlık ilişkisi (TMK 351 I c.2) ve böylece evlat edinen ile evlatlığı arasında soybağı (TMK 282 III) kurulmuş olur. Evlat edinen ile evlatlık arasında kurulan bu soybağının, yürürlükteki hukukumuzda doğal yoldan kurulan soybağına nazaran farklı hükümlere bağlanmış olması, evlatlık ile evlat edinen arasında soybağının kurulduğu gerçeğini değiştirmez. Dolayısıyla evlatlık, evlat edinenin altsoyunda yer aldığından, evlatlığı bulunan bir kimsenin ergin bir kişiyi ancak mevcut evlatlığının açık muvafakatiyle evlat edinebileceğinde (TMK 313 I) tereddüt edilmemelidir. Bu rıza alınmadan verilen evlat edinme kararına karşı, rızası alınmayan mevcut evlatlık, TMK 317 hükmüne dayanarak hakimden evlat edinme kararının kaldırılmasını isteyebilir.

KAYNAKÇA

- Abdülkadir ARPACI, Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), 2.Bası, İstanbul 2000.
- Şakir BERKİ, Türk Hukukunda Evlâdedinme ve Evlâdlığın Mirası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1952/3, s.3 vd.
- Andrea BÜCHLER / Zeno RAVEANE, Die Volljährigenadoption nach revidiertem Recht, AJP 2018, s.689 vd.
- Aytekin ATAAY, Medeni Hukukta Evlâd Edinme, İHFD 1957, sayı 1-4, s.266 vd.
- Başak GÖRGEÇ, Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIV, S. 1–2 (2010), s.353 vd.
- BSK ZGB I-BREITSCHMID, Honsell/Vogt/Geiser (Hrsg.), Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I, 5. Auflage, Basel 2014.
- Cengiz KAYA, Türk Hukukunda Evlat Edinme, İstanbul 2009.
- Didem ÖZCAN, Evlat Edinmede Rıza, İÜHFMD, C.LXXXV (2017), S.2, s.707 vd.
- DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, Aile Hukuku, 15.Bası, İstanbul 2020.
- Errol KÜFFER, Die Erwachsenenadoption: von der Mutter der Adoption zur Schwiegermutter, FamPra.ch 2004.
- KÖPRÜLÜ/KANETİ, Aile Hukuku, 2.Bası, İstanbul 1989.
- Murat AYDOĞDU, Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlât Edinme, 2.Baskı, Ankara 2009.
- OĞUZMAN/DURAL, Aile Hukuku, 2.Bası, İstanbul 1998.
- Reinhard ZIMMERMAN, Intestate Succession in Germany, Comparative Succession Law, Volume II: Intestate Succession (ed. Reid/de Waal/Zimmermann), Oxford 2015.
- Rona SEROZAN, Çocuk Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2005.

Rona SEROZAN, Yeni Medeni Kanunun Çocuklara (Soybağı Hukukuna ve Çocuk Haklarına İlişkin) Düzenlemesi, Ünal Tekinalp'e Armağan, İstanbul 2003, Cilt II, s.499 vd (Tekinalp'e Armağan).

Ruth E. REUSSER, Das neue materielle Adoptionsrecht – ein kritischer Blick, Brennpunkt Familienrecht, Festschrift für Thomas Geiser zum 65. Geburtstag, Zürich/St.Gallen 2017, s.431 vd.

SAYMEN/ ELBİR, Aile Hukuku, 2.Bası, İstanbul 1960.

Tuba BİRİNCİ UZUN, Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatinin Bulunması Koşulu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof.Dr.Şeref Ertaş'a Armağan, C.19, Özel Sayı-2017, s.535 vd.

Tuğçe TEKBEN/Semih YÜNLÜ, “Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, Prof.Dr.Necla Giritlioğlu'na Armağan, İstanbul 2020, s.559 vd.